

Eerste jaars boerenzwaluwen met afwijkende staartpennen.

Door Jan de Jong
Ringer 403 Vogeltrekstation Wageningen.

Het viel me als boerenzwaluw ringer dit jaar op dat op twee verschillende plaatsen in de provincie Friesland eerste jaars boerenzwaluwen ving tijdens het ringen met een afwijkend kleed. De jonge vogels vielen op doordat het vlekkenpatroon in de staartpennen deels afwezig was. Verder leek het overige kleed gewoon van kleur. Normaal zie je dergelijke afwijkingen weinig omdat ze tijdens het zitten op draden en tijdens een rappe vlucht deze afwijking niet opvalt.

De witte vlekken op de staartpennen vallen in de vlucht bij het fotograferen erg op. Deze foto van Rob Floor toont dat mooi aan. Mogelijk dat fotografen nog fotos bezitten met kleedafwijkingen van boerenzwaluwen.

Twee vangsten te Rohel

Op 23 juli ving ik een 45 boerenzwaluwen aan de noordoever van het Tjeukemeer. Hierbij waren er zo'n 42 eerste jaars en 3 volwassen vogels die ik doorhanden kreeg. Tijdens het ringen viel me op dat tussen de eerste jaars vogels er enkele waren die qua kleuren in de staart afweken.

De vogels waren verder normaal van tekening qua kleed. Dergelijke afwijkingen kwam ik niet zo vaak tegen tijdens het vangen en ringen van boerenzwaluwen. Dus ging ik er die ochtend meer op letten. Weldra ving ik er nog een die echter zeer vage stippen vertoonde. Doch hierbij waren wel de twee buitenste staartpennen (ST6 en ST5) wel normaal gekleurd en de 2 middelste waren normaal zwart. Mogelijk waren beide vogels van hetzelfde nest afkomstig? De witte vlek op de buitenste staartpen was in beide waargenomen gevallen aan het Tjeukemeer normaal van afmeting. Deze witte vlek wordt bij volwassen vogels in combinatie met enkele andere biometrische gegevens/kleedaanduidingen en broedvlek(broedseizoen) ook wel gebruikt om het geslacht vast te stellen. (Zie Op Het Vinkentouw, nummer 124, maart 2012. *Staartvlekken bij boerenzwaluwen **Hirundo rustica** als hulpmiddel bij geslachtsbepaling* (Bennie van den Brink). Bij volwassen man is de witte vlek meer dan 29,5 mm en bij volwassen vrouw kleiner dan 17,5 mm. In de praktijk bestaan er veel overlappingen en moeten andere kenmerken de doorslag geven. In het broedseizoen hebben vrouwen boerenzwaluw alleen een broedvlek, mannen niet of heel vaag.

Foto Jan de Jong
23 juli 2026 Rohel Tjeukemeer
1e kj boerenzwaluw met kleurafwijking in de
staart. Tweede op die dag!
Enkele staartpennen met vage witte vlek.

Een vangst te Terwispel.

Op 27 augustus ving ik in een schuur in Terwispel weer een afwijkend kleed van de staartpennen. Zie Foto.

Foto Jan de Jong
27-08-2026 Terwispel
1kj boerenzwaluw met afwijkende staart.
ST2 t/m 5 geheel zwart zonder witte vlek
ST6 (buitenste) alleen met witte vlek.
Beide ST1(middelste) pennen zijn altijd
zwart!

Het valt me op dat bij deze eerste jaars de witten vlek in staartpen 6 (buitenste) opvallend klein was en dat aan de rand van de binnenvlag een stukje duidelijk witte zoomrand zichtbaar is. Deze zoomrand is ook te zien op de binnenvlag van de staartpen 5.

Discussie.

Theoretisch zou je kunnen zeggen dat de jonge boerenwaluw in Terwispel mogelijk een jong vrouwtje is en de twee aan het Tjeukemeer jonge mannetjes. Doch dit is een aanname en niet bevestigd. Mogelijk gaat het hier in alle drie gevallen om een genetische afwijking die door man of vrouw wordt doorgegeven aan het jong. We weten dat er erg veel overlap is in de afmetingen van witte vlekken bij broedvogels in Friesland. Zie mijn artikelen welke ik in het Boerenwaluw Journaal 6, 2016, pag. 34-42 en Boerenwaluw Journaal 8, 2028, pag. 59-72, publiceerde. In 2013 heb ik de grootte variatie van witte vlekken ook al eens aangegeven in mijn artikel *in Op Het Vinkentouw nr. 129 bij Geslachtsbepaling bij de boerenwaluw*.

Opmerkelijk is dat ik tot op heden (1992-heden) geen volwassen boerenwaluwen in Friesland heb aangetroffen waarbij deze afwijking (staartpennen ST2-5 zwart zonder witte vlek) aanwezig was. Dat sterkt mijn vermoeden dat het toch een genetische afwijking is. Verder is het zo dat heel veel jonge boerenwaluwen hun eerste jaars niet overleven dus de kans dat je een volwassen terug vangt met deze afwijking erg klein is. Tijdens de rui in Afrika krijgen de jonge boerenwaluwen nieuwe staartpennen van het voedsel wat ze daar nuttigen voor de aanmaak van de veren. Op de terugweg naar de broedplekken sneuvelen er ook vele.

Als boerenwaluw ringer ben ik dan ook erg benieuwd of er dit jaar in ons land meer boerenwaluwen (jong of oud) met dergelijke kleurafwijkingen in de staartpennen zijn geconstateerd.

Joure 8 september 2026

Jan de Jong

Ringer 403 Vogeltrekstation Wageningen.